

Vi ska fråga om våld

Det finns flera verksamheter i Region Skåne som rutinmässigt frågar patienter om våld. Här berättar hälso- och sjukvårdspersonal i några av dessa verksamheter hur de tar sig an frågan när den våldsutsatta har barn eller är ett barn.

Pia Lundbom, hälso- och sjukvårdsdirektör i Region Skåne, beskrev vid pressträffen den 13 maj att vårdverksamheterna i Skåne ser signaler på att våldet i nära relationer har ökat i spåren av covid-19. I möten med patienter är det därför just nu särskilt viktigt att ställa frågor om våld och att upptäcka våldsutsatthet. Både hos vuxna och barn.

Sabina Gušić, psykolog, barn- och ungdomspsykiatrisk mottagning trauma

Hur ser rutinen ut i din verksamhet för att fråga om våldsutsatthet?

– Eftersom jag jobbar i en verksamhet där traumamedvetenhet är väldigt centralt så frågar vi alla våra patienter och deras omsorgsgivare om både tidigare och pågående övergrepp av olika slag. Det är lätt hänt att vi i vår kliniska vardag endast frågar om tidigare händelser. Därför har vi på BUP trauma särskilt fokuserat för att ha skattningsskalor och rutiner i vår bedömningsprocedur som även fokuserar på eventuellt pågående våld eller utsatthet.

Hur brukar du göra när du frågar om våldsutsatthet?

– Dels brukar jag använda mig av våra screeninginstrument och dels berättar jag på ett öppet sätt kring olika upplevelser man kan vara med om som kan vara särskilt svåra att berätta om. Sedan brukar jag fråga barnet eller omsorgsgivaren om hen känner igen sig själv i något av det och om hen vill berätta mer om det. För mig är det viktigt att ha denna fråga aktuell hela tiden. Särskilt när jag träffat patienten ett tag. Då kan det vara lättare för hen att öppna sig och om jag då frågar kan svaret bli annorlunda.

Vad är viktigt att tänka på om du möter en patient som beskriver en våldsutsatthet om personen har barn eller är ett barn?

– Det är dels viktigt att tänka på att vara empatisk i mötet och ha förståelse för hur svårt det kan vara att berätta om utsatt-

het, särskilt om det sker i en nära relation. Förståelse för att det kan kännas ambivalent och svårt att berätta, och att personen kan vackla mellan att vilja berätta och vilja förneka. Det är oerhört viktigt att vi som vårdpersonal förstår detta. Det är även viktigt att vara öppen med patienten om att sådant som barn kan fara illa av måste komma socialtjänsten till kännedom. Att jag är förpliktigad att se till att socialtjänsten får reda på det som är svårt och kan utreda vidare vilka behov familjen har.

Det är alltid viktigt att vid misstanke göra en anmälan om barn som far illa, det är inte upp till mig som vårdpersonal att avgöra huruvida detta är allvarligt eller inte. Däremot är det upp till mig att vara tydlig, ärlig och empatisk med dem jag möter och berätta om att det vi gör handlar om vikten av att skydda barn och deras utveckling.

Enligt [Socialstyrelsens handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer](#) och [SOSFS 2014:4](#) ska hälso- och sjukvården fråga patienter om våldsutsatthet. I vissa verksamheter ska frågan ställas rutinmässigt (i mödrahälsovård, barn- och ungdomspsykiatri samt till kvinnor som är patienter inom vuxenpsykiatri). I andra verksamheter ska frågan ställas vid misstanke om våldsutsatthet.

**Pernilla Wargéus, barnmorska,
Barnmorskemottagningen city.
Projektledare för vårdprogram
Våld i nära relationer**

Hur ser rutinen ut i din verksamhet för att fråga om våldsutsatthet?

– Vi frågar alla gravida vid hälsosamtalet i början av graviditeten och även vid ytterligare ett tillfälle i graviditetsvecka 28–32. Hälsosamtalet är ett utmärkt tillfälle för då vi har 60 minuter till vår hjälp för att skapa ett gott samtalsklimat.

Hur brukar du göra när du frågar om våldsutsatthet?

– Jag brukar förklara ordet våld, att även ekonomiskt våld räknas såväl som sexuellt, fysiskt och psykiskt våld.

Jag använder en mindmap med de rubriker som jag kommer att prata om under hälsosamtalet. Patienten får också ett exemplar, och så börjar vi samtalet.

Vad är viktigt att tänka på om du möter en patient som beskriver en våldsutsatthet om personen har barn eller är ett barn?

– Barnen far mycket illa. Jag informerar om att jag gör en anmälan för att bidra till stöd och hjälp. Såklart är detta en balansgång för att inte förlora kontakten med kvinnan, men barnen är viktigare.

Under mina år som skolsköterska mötte jag de barnen som ingen sett eller vågat se och som barnmorska möter jag de utsatta vuxna kvinnorna, detta ser jag som min motivation.

Ibland behövs ett extra samtal bokas in för att jag ska kunna ta stöd – rådfråga en kollega eller socialförvaltningen – innan jag går vidare i mitt samtal med kvinnan.

**Anna Kjellbom, specialist i allmän-
medicin, Kunskapscentrum
kvinnohälsa. Kliniskt verksam på
flera barnmorskemottagningar i
Skåne samt på BVC Solstrålen i
Rosengård**

Hur ser rutinen ut i din verksamhet för att fråga om våldsutsatthet?

– På barnmorskemottagningen är det rutin att fråga alla gravida om våldsutsatthet minst en gång under graviditeten. Det är barnmorskan som frågar och enligt den senaste statistiken tillfrågades drygt 95 procent av alla gravida i Skåne någon gång under graviditeten.

Som läkare finns tyvärr ingen liknande rutin, varken på barnmorskemottagningen eller vid tjänstgöring på vårdcentral. Så generellt skulle jag säga att man frågar på misstanke, snarare än på rutin.

Hur brukar du göra när du frågar om våldsutsatthet?

– Ofta börjar ju konsultationen med att patienten beskriver sitt bekymmer eller symptom och jag tror det är viktigt att patienten först känner förtroende, att det är någon som bryr sig och tar en på allvar. Det brukar falla det sig naturligt en bit in i samtalet att fråga om patientens sociala situation, vilken typ av sysselsättning man har, vilka sociala relationer som är viktiga och hur dessa fungerar. Om det finns en partner brukar jag fråga hur relationen är och låta patienten prata lite fritt. Utifrån det svar jag får kan jag sedan fråga mer direkt om våldsutsatthet eller så får jag närma mig det mer försiktigt. Det beror lite på vem jag har framför mig.

"Under mina år som skolsköterska mötte jag de barnen som ingen sett eller vågat se och som barnmorska möter jag de utsatta vuxna kvinnorna."

”Samtidigt som jag vet vad jag måste göra kan det kännas oerhört svårt. En patient kan ha anförtrott sig och delat med sig av något högst privat som ofta är mycket svårt och skamfyllt.”

När jag sjukskriver någon, eller om patienten mår dåligt psykiskt frågar jag alltid om relationen och även om tidigare relationer, ibland också om hur det var under uppväxten. Våldsutsatthet kan visa sig på så olika sätt när det gäller ohälsa.

Vad är viktigt att tänka på om du möter en patient som beskriver en våldsutsatthet om personen har barn eller är ett barn?

– Om det framkommer att patienten är våldsutsatt och har barn blir det plötsligt ett ”icke-val” i den fortsatta handläggningen eftersom jag har anmälningsskyldighet till socialtjänsten. Jag måste göra en orosanmälan och jag måste skapa mig en bild av hur allvarlig situationen är.

Samtidigt som jag vet vad jag måste göra kan det kännas oerhört svårt. En patient kan ha anförtrott sig och delat med sig av något högst privat som ofta är mycket svårt och skamfyllt. När jag då berättar att jag kommer att göra en orosanmälan kan det väcka starka reaktioner. Det är svårt och det kan kännas som att jag sviker min patient. Samtidigt vet jag att det är det jag måste göra och jag skulle inte kunna leva med att inte anmäla när jag vet att det pågår våld i ett hem där det finns barn.

Socialtjänstens sekretess kan dock kännas frustrerande, jag får sällan veta vilka åtgärder min anmälan lett till. Att inte veta hur det gått för kvinnan eller barnet kan lämna mig med en känsla av otillräcklighet och tvivel. Men det är en del av jobbet.

Maria Steen, distriktssköterska, BVC Oxie

Hur ser rutinen ut i din verksamhet för att fråga om våldsutsatthet?

– Rutinen här på BVC är att vi frågar vid hembesöken och/eller vid EPDS (föräldrasamtal med den födande föräldern när barnet är 6-8 veckor) om det förekommer våld i familjen.

Hur brukar du göra när du frågar om våldsutsatthet?

– Vid hembesöken frågar vi om det förekommer våld i familjen. Vi informerar familjen att det är en rutinfråga, att vi frågar alla om detta.

Vad är viktigt att tänka på om du möter en patient som beskriver en våldsutsatthet om personen har barn eller är ett barn?

– Att vi är skyldiga att anmäla till socialtjänsten. Om förälder eller barn visar rädsla för att gå hem är det socialtjänsten vi ska kontakta. Det kan också vara bra att ge telefonnumret till kvinnofridslinjen eller om möjligt ringa tillsammans.

Text: Ylva Thor